

Зміст

ЗАУВАЖЕННЯ АВТОРА.....	11
ПЕРЕДМОВА.....	13
КОРОЛІВСТВО.....	21
ПРИБУТТЯ.....	38
КОРОНАЦІЯ.....	48
ВИВИЩЕННЯ МОЛОДОГО ПРИНЦА.....	56
ЗАГРАВАННЯ З ОБАМОЮ.....	64
НІЯКОГО ВАХХАБІЗМУ НЕ ІСНУЄ.....	72
ГРАНДІОЗНІ ВІЗІЇ.....	87
РОЛЬ ЖУРНАЛІСТИКИ.....	93
ДВА МУХАММЕДИ.....	102
ВІЙНА MBS.....	109
ТАК ЗВАНІ СОЮЗНИКИ.....	124
СПРАВЖНІЙ ДРУГ У БІЛОМУ ДОМІ.....	130
НІЖ У СПИНУ.....	147
ЖУРНАЛІСТ ЗА РОБОТОЮ.....	156
ВСЛОДАР МУХ.....	162
ІНСАЙДЕР У ВИГНАННІ.....	172

КЕРУВАТИ ЖИТТЯМ.....	182
ГОЛОГРАМА ДЛЯ НАСЛІДНОГО ПРИНЦА, ЧАСТИНА ПЕРША.....	192
МАЄМО ПІДСТАВИ ВВАЖАТИ, ЩО НАШОГО ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА ВИКРАДЕНО САУДІВСЬКОЮ АРАВІЄЮ.....	202
ГОСТІ КОРОЛЯ.....	213
ВЕЧІР В ОПЕРІ.....	230
ТУРИ ГРЕЧНОСТІ.....	244
«ЧОРНА ПАНТЕРА».....	253
ОЙ, КАНАДО!.....	264
У ПОШУКАХ КОХАННЯ.....	275
ГОЛОГРАМА ДЛЯ НАСЛІДНОГО ПРИНЦА, ЧАСТИНА ДРУГА.....	292
ПІСЛЯМОВА.....	303
СЛОВА ВДЯЧНОСТІ.....	311
Примітки.....	314
Авторство світлин.....	363
Алфавітний покажчик.....	367

КОРОЛІВСТВО

1996 року один британець алжирського походження, котрий працював учителем у престижній школі Джидди — міста, розташованого на західному узбережжі Саудівської Аравії, — отримав унікальну пропозицію роботи. Принц, якого звали Салман бін Абдулазіз, планував приїхати до міста та провести в ньому декілька місяців разом з однією зі своїх дружин і її дітьми, для яких родина шукала вчителя англійської мови.

Учитель Рашид Секкай уже дещо знав про принца Салмана. Той був губернатором провінції Ер-Ріяд, що дозволяло йому контролювати саудівську столицю, а ще він був сином короля, котрий заснував Саудівську Аравію, і це наділяло його особливим статусом, вивищуючи над тисячами інших принців і принцес, які також належали до королівської родини. Робота здавалася цікавою і до того ж обіцяла щедру платню, тож Рашид Секкай прийняв пропозицію, і протягом наступних кількох місяців наприкінці робочого дня його забирав зі школи особистий водій Салмана й відвозив до королівського комплексу, де й оселився принц із родиною.

Коли Секкай уперше потрапив на територію, він побачив «пизку вілл, від погляду на які сама собою відвисала щелепа, оточених бездоганними садами, за якими доглядали вдягнені в білу уніформу робітники». Він пройшов повз паркувальний майданчик, повний розкішних автомобілів, серед яких виявився й рожевий кадиллак, подібних до якого вчитель у реальному житті ще не бачив. А в палаці він познайомився зі своїми майбутніми вихованцями: чотирма синами принца Салмана, народженими від його другої дружини, старшим з яких був одинадцятирічний неслух па ім'я Мухаммед бін Салман.

Ясна річ, юних принців ігри цікавили значно більше, ніж навчання, і Секкай робив усе можливе, щоби молодші хлопчики зосереджувалися на завданнях, проте всі його намагання оберталися прахом щоразу, коли з'являвся MBS.

Рашид Секкай пригадує, що «як найстаршому серед братів, Мухаммеду, здається, дозволялося робити що завгодно». Під час уроку MBS бувало забирав у котрогось із охоронців рацію й виголошував у неї всілякі «нахабні зауваження» про свого наставника та жартував з охоронцями на тому боці лінії, щоби посмішити братів.

Після декількох уроків MBS повідомив Секкаю, що його мати вважає наставника «справжнім джентльменом». Секкая це дуже здивувало, адже гендерна сегрегація, що пишним цвітом процвітала в Саудівській Аравії, не дозволяла матері вихованців познайомитися з учителем, а скласти власне враження про його характер і вдачу й поготів. Але потім Секкай збагнув, що мати хлопчиків спостерігала за ним за допомогою камер стеження на стінах.

Через це він почувався досить ніяково, але однаково продовжив виявляти наполегливість. Хлопчики не досягли значних успіхів в опануванні англійської, і MBS мало не до тридцяти років намагався не говорити цією мовою на публіці. Але у вивченні французької, котру Секкай додав до навчальної програми на вимогу матері принців, хлопці досягли ще меншого результату. Проте під кінець терміну свого наставництва Секкай уже прикипів серцем до юного MBS — надихача всіх пустощів — і багато років по тому охоче згадував про нього як про «імпазантну особистість». Рашид Секкай припускає, що таким хлопчика зробили його високий статус найстаршого сина своєї матері, а також повна прихильності увага, що нею щедро обдаровували принца його найближчі родичі.

«Він був обожнюваною всіма особою, що дозволило йому почуватися дуже важливим і думати: «Агов, це я тут усім керую»,— розповів Рашид Секкай.— У тому палаці він був тим, ким усі опікувалися, чії забаганки беззаперечно виконували. До нього кожен ставився з увагою та шанобливістю».

Батько MBS, Салман бін Абдулазіз, був красивим принцом, який багато працював, мав блискуче чорне волосся, цяпину борідку, а також репутацію добродесної та дуже прямолінійної людини. Коли він подорожував за кордоном, то любляв носити костюми з широкими лацканами, надягаючи до них смугасті краватки, що неминуче наводило на порівняння з банкірами з Волл-стріт або ж персонажами фільмів про Джеймса Бонда. Удома він носив традиційне для принца його рангу вбрання та здійснював нагляд за саудівською столицею й прилеглими до неї територіями, як і належало губернаторові провінції Ер-Ріяд. Місцеві мешканці жартували, що за кортежем, який щоранку супроводжував принца Салмана дорогою на роботу, можна звіряти годинники, не кажучи вже про той

факт, що було це завжди дуже рано — за кілька годин до того, як інші принци вставали з ліжка. Керуючи життям столиці, він тримав на оці всі племена в регіоні, місцевих священнослужителів, а також найбільші клани, не оминаючи й свого власного. Упродовж багатьох років він був тією людиною, котра слідкувала за дисципліною в королівській родині. Якщо ворожнеча між кузенами короля за якийсь привабливий шмат землі виходила з-під контролю, якщо котрась із принцес виїхала з паризького готелю, залишивши по собі рахунок на астрономічну суму, якщо хтось із принців напився та влаштував скандал, до справи брався Салман, який чинив правосуддя, часто замикаючи найбільш злісних порушників у своїй приватній в'язниці.

«Зараз я тримаю у своїй в'язниці декількох принців», — вихвалявся він перед британським письменником Робертом Лейсі. А один американський дипломат писав, що Салман зупинив котрогось зі своїх братів, коли той збирався поскаржитися на нововведення в законодавстві, сказавши йому лише: «Стули пельку й повертайся до своєї роботи».

Ніхто не відіграв настільки ж важливої ролі в притоломшливому просуванні MBS до верхівки владної піраміди, як його батько.

Салман пережив величезні зміни, що революціонізували життя Саудівської Аравії у XX столітті. Він був пащадком династії, котра двічі зазнавала поразки в намаганні створити королівство в Центральній Аравії, а потім досягла настільки феноменального успіху, що корінні мешканці пустелі, котрі винопували цю ідею, ще довго не могли з'явити, як же воно так сталося.

У середині XVIII століття в розпеченій пустельним сонцем оазі, де, крім глиняних хатинок і фінікових пальм, майже нічого не було, Салманові пращури здійснили свою першу державотворчу спробу, коли ватажок на ймення Мухаммед бін Сауд створив первісну саудівську протодержаву, до якої увійшли його рідне селище Дірія та деякі прилегли території. Мухаммед не належав до жодного з тих найбільших племен, які сформували початкову соціальну структуру тодішньої Аравії. Навпаки, ас-Сауди були споконвіку селянами, що вели осілий спосіб життя, вирощували фініки та інвестували в торговельні каравани.

Війни між племенами та кланами були тоді звичною справою, але Мухаммед бін Сауд узяв гору, коли сформував альянс зі священнослужителем-фундаменталістом, що й зумовило спосіб розподілення влади в Аравії впродовж наступних поколінь. Шейх Мухаммед бін Абдул-Ваххаб проповідував, що іслам зіпсували традиційні арабійські практики, зокрема ідолопоклонство й благоговіння перед деревами. Він закликав до очищення релігії шляхом викорінення всіх «нововведень» і повернення

до стародавніх звичаїв, які побутували багато століть тому, у часи пророка Мухаммеда та його соратників. За проповідування таких ідей шейха з ганьбою вигнали з рідного міста, і тоді він попросив притулку в Дірії, де ас-Сауди долучили цю релігійну концепцію до свого політичного проекту.

Альянс приніс користь обом сторонам. Отримавши підтримку від бін Абдул-Ваххаба, ас-Сауди вже не були просто ще одним арабським кланом, який вирішив позмагатися за владу, навпаки, вони зробилися релігієборцями, котрі обстоювали єдино правильну віру. Натомість вони віддали шейхові та його нащадкам контроль над усіма релігійними та соціальними справами. Альянс довів свою життєздатність, і впродовж наступних років, коли перша держава ас-Саудів росла та розширювалася, усі ті громади, що відмовлялися розділити світогляд шейха та відкидали проповідувані ним ідеї, проголошувалися еретичними, бо в них живуть невірні, котрі заслуговують лише на меч.

Коли територія держави збільшилася настільки, що до неї увійшли й святі ісламські місця в Мецці та Медині, оттомани завдали удар у відповідь, надіславши до Аравії війська, котрі знищили державу, перетворили Дірію на руїни та розігнали рештки вцілілих представників роду ас-Сауд. Нащадки останніх у XIX столітті здійснили спробу відновлення своєї держави в сусідньому місті Ер-Ріяд, але закінчилося це швидко та безславно, бо родичі не змогли досягти згоди стосовно того, хто буде всім керувати.

На початку XX століття нащадок Мухаммеда бін Сауда на ймення Абдулазіз — дід MBS — відновив кампанію з відвойовування земель, які належали колись його пращурам. Сидячи на спині верблюда, він повів за собою війська та наново створив альянс із нащадками шейха бін Абдул-Ваххаба, котрі забезпечили релігійне виправдання його владарювання. За тридцять років Абдулазіз узяв під свій контроль більшу частину Аравії, правлячи своєю країною з нової столиці — Ер-Ріяду.

Але поява нового, фундаменталістського способу правління не сподобалася західним силам, які саме утверджувалися навколо Перської затоки, і король Абдулазіз постав перед вибором: продовжувати свій завойовницький джихад, що неминуче спровокував би конфлікт із британцями, або створити сучасну державу. Він обрав останнє й 1932 року оголосив про створення королівства Саудівська Аравія.

Країна, найвірогідніше, так і залишалася б нецікавою решті світу пустелею, якби 1938 року там не знайшли нафти. Це відкриття приваблювало біржових спекулянтів, інженерів, нафтовидобувні компанії та представників західних урядів, які прагнули отримати доступ до чорного золота королівства. Були серед них і урядовці Сполучених Штатів. 1945 року, під час

таємної зустрічі американського президента Франкліна Делано Рузвельта й короля Абдулазіза, що відбулася на борту американського військового корабля в Суецькому каналі, двох лідерів знайшли спільну мову та досягли довготривалої домовленості, котра гарантувала американцям доступ до саудівських нафтових покладів в обмін на протекцію США в протистоянні атакам інших держав. Ця домовленість лягла в основу політики США на Близькому Сході аж до початку наступного століття.

Приплив зароблених на нафті статків мало не до небес роздмухав захоплення історичною спадщиною королівства. Ас-Сауди на міжнародному рівні почали фінансувати пропаганду вчення бін Абдул-Ваххаба, зробивши ваххабізм глобальною релігійною силою. Компанія *Saudi Aramco* — нафтовий монополіст королівства — стала найдорожчою у світі, залишивши далеко позаду всіх інших промислових гігантів. Ас-Сауди зробились однією з найзаможніших династій світу. На час своєї смерті, 1953 року, король Абдулазіз устиг одружитися з принаймні 18 жінками та дати життя 36 синам і 27 донькам. Його діти також не скупилися на нащадків, котрі вже невдовзі являли собою потужний клан, нагадуючи всім і кожному про країну, що посила їхнє ім'я, та насолоджуючись численними привілеями, що їх надають людині велике багатство та родовитість.

І були їх тисячі. І всіх субсидувала держава ас-Саудів.

1996 року американський дипломат відвідав офіс, де видавали щомісячні стипендії членам королівської родини, і виявив там потік слуг, що забирали замість господарів грошові виплати, розмір яких варіював залежно від статусу принца чи принцеси. Сини та дочки короля Абдулазіза отримували щомісячно близько \$270 000, онуки — близько \$27 000, а правнуки — близько \$13 000. Найвіддаленіші родичі короля отримували по \$800. Окрім того, принцам видавали по \$1 млн преміальних на будівництво власного палацу, коли вони одружувалися; бонуси також отримували й ті, у кого пароджувалася дитина. Дипломат з'ясував, що ці щомісячні стипендії обходяться державі в понад \$2 млрд на рік, але це лише його власне припущення, котре може не відповідати дійсності.

Значна частина цих грошей розсіювалась у суспільстві, допомагаючи королівській родині здобути прихильність населення. Один із синів Салмана якось розповів, що витратив понад \$1 млн власних грошей під час священного місяця Рамадан на влаштування святкових подій для підданих. Але представники королівського роду однаково жили на всю губу, командуючи цілими флотиліями яхт, будуючи палаци під Лос-Анджелесу до Монако та влаштовуючи собі такі шикарні закордонні відпустки, що громади, у яких вони тимчасово оселялися, переживали справжній економічний бум.